

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни
“АНТРОПОЛОГІЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

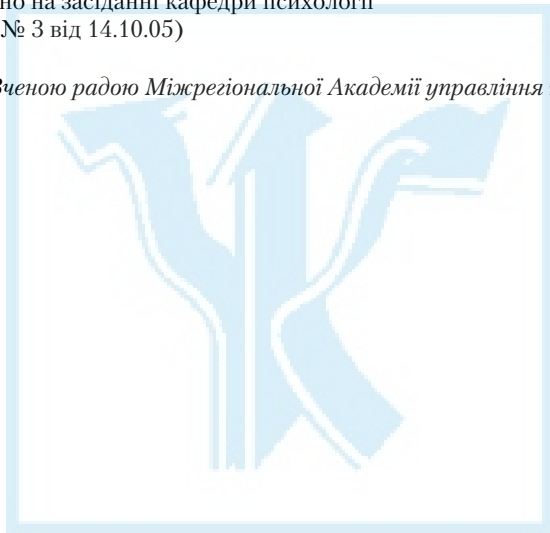
МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри медичної психології
та психокорекції *С. П. Сеґедою*

Затверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № 3 від 14.10.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Сеґеда С. П. Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни
“Антропологія” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2006. — 11 с.

Методична розробка містить вказівки до проведення семінарських занять, теми і план семінарських занять, теми рефератів, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вивчення теоретичних аспектів навчальної дисципліни “Антропология” передбачає підготовку студентів до семінарських занять, метою яких є реалізація знань, здобутих на лекціях і під час самостійної роботи з підручниками та фаховою літературою. На семінарських заняттях здійснюється усне опитування і тестування студентів.

У процесі підготовки до семінарських занять студент має чітко усвідомити зміст питань з історії антропологічних знань, методики антропологічних досліджень, антропогенезу, расознавства й етнічної антропології України, які згідно із планом семінару виносяться на обговорення. Студент повинен уміти розкрити ці питання, висловивши власну думку з порушеної проблематики, а також виконати тестові завдання. Позитивним моментом підготовки до семінарських занять є написання реферату або змістовної доповіді.

Основним завданням написання реферату є висвітлення конкретного питання з курсу “Антропология” за літературою, опрацьованою в процесі самостійної роботи.

Реферат повинен складатися з таких основних структурних елементів: вступу, де обґрунтовується актуальність вибраної теми і формулюється мета і завдання дослідження; основної частини; висновків, а також списку використаної літератури, який має включати щонайменше десять позицій, оформлених за бібліографічними вимогами. Обсяг реферату – 10 – 15 аркушів формату А4.

На титульній сторінці реферату зазначається назва установи, де виконується робота, прізвище, ім'я та по батькові студента, назва теми, номер групи і назва факультету, на якому навчається студент.

Непідготовленість студента до семінару чи його відсутність на занятті розцінюється як академічна заборгованість, наявність якої є підставою недопущення до складання заліку.

**ТЕМИ І ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ**

Тема 1. Загальні уявлення про антропологію

1. Предмет антропології як науки про мінливість фізичного типу людини у часі та просторі.
2. Основні розділи антропологічної науки.
3. Місце антропології в системі наукових знань та її зв'язок з іншими природничими та гуманітарними дисциплінами.

Теми рефератів

1. Основні етапи формування антропологічних знань.
2. Антропологічні дані як джерело історичної інформації.

Література [11; 24–26; 28; 32]

Тема 2. Зародження антропологічних знань у добу античності та середньовіччя

1. Античні автори про місце людини у природі та її визначальні риси.
2. Геродотова “Історія” як джерело інформації з антропології та давньої історії України.
3. Вивчення людини в добу середньовіччя. Праці Аль-Масуді, М. Сервета, А. Везалія.
4. Ф. Берньє як автор першої у світі антропологічної класифікації людства.

Теми рефератів

1. Свідчення античних авторів про етнічний та антропологічний склад давнього населення України.
2. Накопичення антропологічних знань у добу пізнього середньовіччя.

Література [8; 24–26; 28; 34]

Тема 3. Розвиток антропології в Україні

1. П. Чубинський про антропологічний склад українського народу.
2. Ф. Вовк — засновник української антропології.
3. Українська антропологічна експедиція 1956–1963 рр. під керівництвом В. Дяченка.
4. Антропологічні дослідження давнього та середньовічного населення України у другій половині ХХ ст.

Теми рефератів

1. Антропологічні дослідження Павла Чубинського.
2. Антропологічна спадщина Федора Вовка й сучасна наука.
3. “Документальні антропологічні портрети” давньої людності України.

Література [9; 13; 25; 26; 35]

Тема 4. Методика соматологічних, одонтологічних, дерматогліфічних і гематологічних досліджень

1. Загальні уявлення про “описові” і “кількісні” соматологічні ознаки.
2. Методи визначення ознак волосяного покриву та кольору очей і волосся.
3. Міжгрупова мінливість одонтологічних ознак.
4. Варіації дерматогліфічних ознак серед населення земної кулі.
5. Гематологічні ознаки як джерело антропологічної інформації.

Теми рефератів

1. Методичні засади антропологічних досліджень.

Література [12; 17; 22; 24–26; 28; 31; 34; 36]

Тема 5. Місце людини в природі. Еволюційні попередники людей

1. Місце людини в природі.
2. Австралопітеки – безпосередні попередники людей.
3. Перші представники роду Номо на Землі.
4. Чинники процесу гомінізації і проблема межі між людиною та твариною.

Теми рефератів

1. Сучасна наука про прабатьківщину людства.
2. “Томо хабіліс” – людина чи тварина?

Література [1; 7; 10; 19; 20; 25; 26; 34]

Тема 6. Архантропи (найдавніші люди)

1. Загальна характеристика архантропів як представників біологічного виду Номо еректус (“людина прямоходяча”).
2. Морфологічні особливості архантропів Європи.
3. Ашельська археологічна культура.

4. Роль загінного полювання на великих тварин в життєдіяльності архантропів.
5. Рання етап становлення людського суспільства.

Теми рефератів

1. Архантропи — найдавніші люди.

Література [1; 7; 14; 18–20; 25; 26; 30; 34]

Тема 7. Палеоантропи (давні люди)

1. Фізичний тип палеоантропів — давніх людей.
2. Мустьєрська археологічна культура.
3. “Класичні” неандертальці Європи: фізичний тип і спосіб життєдіяльності.
4. Сучасна наука про роль та місце палеоантропів у процесі антропогенезу.

Теми рефератів

1. Палеоантропи — давні люди.
2. Давні люди на теренах України (фізичний тип і спосіб життєдіяльності).

Література [1; 7; 14; 18–20; 25; 26; 29; 32]

Тема 8. Неоантроп (людина сучасного фізичного типу)

1. Сучасна наука про час і місце виникнення неоантропа — людини сучасного фізичного типу.
2. Визначальні риси фізичного типу кроманьйонців та інших верхньопалеолітичних рас Європи.
3. Спосіб життя, господарська діяльність і технологічні навички людей доби верхнього палеоліту.
4. Громада як форма соціальної організації людей верхньопалеолітичної доби.
5. Мистецтво доби верхнього палеоліту.
6. Зародження первісних форм релігії.

Теми рефератів

1. Сучасна наука про час і місце появи неоантропів.
2. Антропологічні характеристики європейських неоантропів.
3. Зародження найдавніших релігійних уявлень.
4. Виникнення мистецтва.

Література [1; 7; 18–20; 25–27; 32; 34]

Тема 9. Вузлові проблеми антропосоціогенезу у світлі сучасних наукових даних

1. Сучасна наука про прабатьківщину людства.
2. Розвиток мозку предків сучасної людини, виникнення мовлення та мислення.
3. Рушійні сили антропогенезу.
4. Трудова діяльність предків людини сучасного фізичного типу, вдосконалення соціальної організації людей впродовж палеолітичної доби.

Теми рефератів

1. Соціальні аспекти антропогенезу.
2. Чинники процесу антропогенезу.
3. Розвиток мовлення і мислення у світлі даних антропології.

Література [1; 7; 25–27; 32; 34]

Тема 10. Варіації антропологічних ознак серед населення земної кулі. Основні принципи расових класифікацій людства

1. Мінливість описових соматологічних ознак серед населення земної кулі.
2. Варіації зросту і пропорцій тіла серед народів світу.
3. Міжгрупова мінливість провідних одонтологічних і дерматогліфічних ознак.
4. Мінливість провідних гематологічних ознак серед населення земної кулі.
5. Основні принципи расових класифікацій людства.
6. Співвідношення расових, етнічних і лінгвістичних класифікацій.

Теми рефератів

1. Групи крові системи АВО населення Європи.
2. Варіації дельтового індексу і лопатоподібних форм верхніх різців серед народів світу.

Література [2; 3; 5; 21; 22; 25; 26; 32; 33]

Тема 11. Антропологічна структура народів Америки, Австралії та Океанії

1. Корінне населення Америки у світлі даних антропології.
2. Аборигени Австралії як представники однієї з найдавніших рас людства — австралійської.
3. Особливості папуаського антропологічного типу.
4. Загальна характеристика полінезійської раси.

Теми рефератів

1. Аборигени Австралії за даними антропології.
2. Антропологічна характеристика папуасів Нової Гвінеї.
3. Проблема первісного заселення Америки у світлі даних антропології.

Література [2; 3; 21; 22; 24–26; 32–34]

Тема 12. Походження рас

1. Сучасна наука про час виникнення расових відмінностей серед людності земної кулі.
2. Вплив зовнішнього середовища на формування великих рас.
3. Роль географічної ізоляції у процесі формування расових відмінностей.
4. Зміни расових ознак та їх комплексів у процесі соціально-економічного розвитку людства.

Теми рефератів

1. Виникнення людських рас.
2. Роль географічного середовища у процесі расоутворення.
3. Роль ізоляції та змішування у процесі расоутворення.
4. Чинники расотворчих процесів.
5. Основні напрямки сучасних расотворчих процесів.
6. Критика расистських теорій.
7. Раса, психіка, культура.

Література [2; 5; 25; 26; 28; 34]

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Алексеев В. П.* Становление человечества. — М.: Изд-во полит. лит., 1984.
2. *Алексеев В. П.* Географические очаги формирования человеческих рас. — М.: Мысль, 1985.
3. *Алексеев В. П.* Историческая антропология и этногенез. — М.: Наука, 1989.
4. *Алексеев В. П., Дебец Г. Ф.* Краниометрия: Методика антропологических исследований. — М.: Наука, 1964.
5. *Алексеева Т. И.* Географическая среда и биология человека. — М.: Мысль, 1973.
6. *Антропология на пороге III тысячелетия.* — М., 2003. — Т. 1, 2.
7. *Бунак В. В.* Род Номо, его возникновение и последующая эволюция. — М.: Наука, 1980.
8. *Вишневский Б. Н.* Естественная история человека (Очерк истории развития антропологии) // Вселенная и человечество. — Л., 1928. — Кн.6.
9. *Восточные славяне. Антропология и этническая история.* — М.: Науч. мир, 1999.
10. *Герасимов М. М.* Восстановление лица по черепу (современный и ископаемый человек) // Труды Института этнографии АН СССР. Нов. серия. — М.: Изд-во АН СССР, 1955. — Т. 28.
11. *Гинзбург В. В.* Элементы антропологии для медиков. — Л.: Гос. изд-во мед. лит., 1963.
12. *Гладкова Т. С.* Кожные узоры кисти и стопы обезьяны и человека. — М.: Наука, 1966.
13. *Данилова Е. И.* Гематологическая типология и вопросы этногенеза украинского народа. — К., 1971.
14. *Джохансон Д., Иди М.* Люси: Истоки рода человеческого. — М., 1984.
15. *Дубинин Н. П., Шевченко Ю. Г.* Некоторые вопросы биосоциальной природы человека. — М.: Наука, 1976.
16. *Дяченко В. Д.* Антропологічний склад українського народу. — К.: Наук. думка, 1965.
17. *Зубов В. В.* Одонтология: Методика антропологических исследований. — М.: Наука, 1968.
18. *Зубов А. А.* Палеоантропологическая родословная человека. — М.: ИЭА им. Н. Н. Миклухо-Маклая РАН, 2004.

19. *Елинек Я.* Большой иллюстрированный атлас первобытного человека. — Прага: Артия, 1982.
20. *Костебл Дж.* Неандертальцы. — М.: Мир, 1978.
21. *Левонтин Р.* Человеческая индивидуальность: наследственность и среда. — М.: Издат. группа “Прогресс — Универс”, 1993.
22. *Морфология человека: Учеб. пособие / Под ред. Б. А. Никитюка и В. П. Чтецова.* — М.: Изд-во Москов. ун-та, 1983.
23. *Расы и общество.* — М.: Наука, 1982.
24. *Рогинский Я. Я., Левин М. Г.* Основы антропологии. — М.: Изд-во Москов. ун-та, 1955.
25. *Сегеда С.* Основы антропологии. — К.: Либідь, 1995.
26. *Сегеда С.* Антропология. — К.: Либідь, 2001.
27. *Семенов С. А.* Развитие техники в каменном веке. — Л., 1968.
28. *Тгако Л. И., Саливон И. И.* Основы современной антропологии. — Минск: Университетское, 1989.
29. *Уайт Э., Браун Д.* Первые люди. — М.: Мир, 1978.
30. *Халдеева Н. И.* Антропоэстетика. Опыт антропологических исследований. — М.: ИЭА им. Н. Н. Миклухо-Маклая РАН, 2004.
31. *Харрисон Дж., Уайнер Дж., Теннер Дж и др.* Биология человека. — М., 1979.
32. *Хрисанфова Е. Н., Перевощиков И. В.* Антропология. — М.: Изд-во Москов. ун-та, 1991.
33. *Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова И. А.* Народы, расы, культуры. — М.: Наука, 1971.
34. *Antropologija / Pod redakcja A. Malinowskiego i J. Strzalko.* — Warszawa — Poznan: Panstwowe wydawnictwo naukowe, 1989.
35. *Chekanowski J.* Człowiek w czasie i przestrzeni. — Warszawa: Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1966.
36. *Malinowski A., Wolanski N.* Metody badan w biologii człowieka: Wybor metod antropologicznych. — Warszawa: Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1988.
37. *Piontek J.* Biologia populacji pradziejowych: Zarys metodyczny. — Poznan: Wydawnictwo naukowe UMP, 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Теми і плани семінарських занять. Теми рефератів.....	4
Список рекомендованої літератури.....	9

Зам. № ВКЦ-2496

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП